

مهدی سلطانی

رئیس اتحادیه پوشاک کرج

راهکار تحول در بازار پوشاک

تحول در صنعت پوشاک ایران بدون تکیه بر توانمندی طراحان خلاق و با استعداد ممکن نیست. این طراحان باید با الهام از فرهنگ و تاریخ غنی ایران، طرح‌هایی منحصر به فرد و مشتری‌پسند خلق کنند که نه تنها بازار داخلی را زنده نگه دارد بلکه بتواند در بازارهای صادراتی نیز جایگاهی پیدا کند. متأسفانه یکی از مشکلات جدی صنعت پوشاک کشور، وابستگی گسترده به طرح‌ها و الگوهای خارجی است که باعث تولید انبوه لباس‌های تکراری و فاقد هویت شده و توان رقابت برندهای ایرانی را کاهش داده است. تا زمانی که تولیدات ما صرفاً تقلیدی و برگرفته از طرح‌های خارجی باشد، نمی‌توان انتظار جهش واقعی در تولید داشت. مشکل دیگر، کم‌توجهی به آموزش و تربیت طراحان متخصص است. طراحی لباس باید به عنوان یک بخش استراتژیک و خلاقانه در نظر گرفته شود و اتحادیه‌های مرتبط باید با همکاری دانشگاه‌ها و مراکز آموزش فنی، دوره‌های تخصصی برگزار کنند تا رابطه میان طراحان و تولیدکنندگان تقویت شود. در کنار این موضوع، چالش‌های دیگری همچون کمبود نقدینگی، نوسانات قیمت مواد اولیه، کمبود پارچه با کیفیت داخلی و مشکلات واردات تجهیزات نوین تولید، مسیر تولیدکنندگان را دشوار کرده است. اگر این مشکلات با سرمایه‌گذاری هدفمند و تقویت زیرساخت‌های تولید در استان‌های مختلف حل شود، صنعت پوشاک کشور می‌تواند به تحول قابل توجهی دست یابد. حلقه‌های طراحی، تولید، توزیع و صادرات باید به صورت هماهنگ و قدرتمند عمل کنند تا اشتغال پایدار و تولید برند ملی حاصل شود. اما این مسیر پرچالش با معضل قاچاق پوشاک نیز روبروست. قاچاق نه تنها به اقتصاد و اشتغال آسیب می‌زند، بلکه اعتماد مردم به برندهای داخلی را نیز تضعیف می‌کند. تجربه نشان داده که مبارزه صرفاً انتظامی با قاچاق پوشاک کافی نیست و باید همراه با برنامه‌های فرهنگی و تبلیغات هوشمندانه باشد تا تقاضا برای پوشاک قاچاق کاهش یابد و مصرف محصولات داخلی افزایش پیدا کند. بسیاری از تولیدکنندگان داخلی محصولات با کیفیت، طراحی روز و قیمت رقابتی عرضه می‌کنند، اما به دلیل کمبود تبلیغات مؤثر، پوشاک قاچاق هنوز در ذهن برخی مصرف‌کنندگان جذاب جلوه می‌کند.

شفافیت در زنجیره تأمین و فروش باعث جلب اعتماد مشتریان و کاهش سهم قاچاق در بازار خواهد شد. حمایت از برندهای ایرانی نه تنها یک الزام قانونی بلکه وظیفه‌ای فرهنگی است که باید با تلاش رسانه‌ها و نهادهای مرتبط دنبال شود تا زمینه رشد صنعت پوشاک ملی و رونق اقتصادی فراهم شود. جامعه باید به جای تقلید و مصرف کالای قاچاق، به محصولات اصیل داخلی اعتماد و از آنها حمایت کند.

محبوبه نقره‌خامه

روزنامه نگار

خط اعتباری ویژه وزارت کار برای حمایت از کسب و کارهای کوچک پوشاک با تسهیلات ۵۰۰ تا ۱۰۰ میلیون تومان و ارائه آموزش‌های استاندارد دساز، فرصتی تازه برای احیای اشتغال و تقویت تولید در این صنعت پر تقاضا فراهم کرده است

در جریان این نشست، از افزایش قابل توجه تقاضا و تمرکز در رسته پوشاک به‌عنوان یکی از پرتقاضاترین و پرتکرارترین رسته‌های اشتغال‌زای کشور خبر داد؛ موضوعی که هم‌تهدید و هم‌فرصت تلقی می‌شود و نیازمند سیاست‌گذاری دقیق در مسیر توسعه متوازن بازار کار است.

به گفته حسینی، رسته پوشاک در سال‌های اخیر بالاترین فراوانی مشاغل ایجاد را در کشور داشته است. این رشد قابل توجه، حاصل تمرکز سیاست‌گذاران، تخصیص تسهیلات حمایتی و اقبال عمومی به کسب‌وکارهای کوچک، خانگی و زودبازده در این حوزه است. احمد میدری، وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی نیز جنبه دیگری از این موضوع را مورد تأکید قرار داده و اعلام کرده بود: «در اقتصاد ما، بخش عمده‌ای از آسیب‌های وارده به کارگران به چشم نمی‌آید. در صنعت پوشاک تاکنون هیچ سرشماری دقیقی از میزان شاغلان و اخراج‌شدگان وجود ندارد، همین بی‌توجهی، هم به خانواده‌های کارگری آسیب زده و هم ثروت ملی را تهدید کرده است.» وی با بیان مفهوم «زبان خاموش» گفته بود: فراموشی کارگران، مساوی است با فراموشی تولید و ثروت و این یک شعار نیست؛ واقعیتی است که با هر موج واردات و تغییر روند تولید، خود را نشان می‌دهد. طبق اظهارات میدری «بین سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۳، واردات رسمی منسوجات از ۲۰۰ میلیون دلار به ۶۰۰ میلیون دلار جهش داشته و بسیاری از دوزندگان و تولیدکنندگان کوچک و خانگی، بازار و معیشت خود را از دست داده‌اند؛ اگر زیان مستقیم کارگران ناشی از این سیاست‌ها را رصد می‌کردیم، شاید تصمیمات کلان اقتصادی به گونه‌ای دیگر رقم می‌خورد.» حال اما گویی در قالب نتایج احصا شده در اطلس ملی اشتغال بر این بخش از صنعت تمرکز شده و امید می‌رود در شرایطی که قاچاق پوشاک ضربات متعددی به صنعت پوشاک وارد آورده، بر این پیکر نیمه‌جان جانی تازه دمیده شود.

خوش‌حسابی متقاضیان قابل افزایش است.» در طرح جدید وزارت کار، خط اعتباری ویژه‌ای به صورت زنجیره‌ای شامل تأمین‌کنندگان مواد اولیه، کارگاه‌ها و فروشگاه‌ها ایجاد می‌شود و از طریق پلتفرم‌های اینترنتی و با همکاری بانک‌های عامل در اختیار فعالان قرار می‌گیرد.

چندی پیش نیز طرح توانمندسازی زنجیره ارزش پوشاک در استان گلستان اجرایی شد تا در این قالب افراد در مرحله نخست با تکمیل یک فرم یک‌صفحه‌ای در سامانه وزارت تعاون ثبت‌نام کنند و ظرف حداکثر ۴۵ روز از وضعیت تخصیص خط اعتباری مطلع شوند. با استفاده از ظرفیت این صندوق، اخذ تسهیلات خرد تا سقف ۱۰۰ تا ۵۰۰ میلیون تومان برای متقاضیان این بخش تسهیل شده است. درباره اجرای این طرح اعلام شده بود که در صورت نبود مانع، کل فرایند به‌صورت الکترونیکی انجام می‌شود و افراد می‌توانند بدون مراجعه حضوری از تولیدکنندگان پارچه در سراسر کشور مواد اولیه مورد نیاز خود را خریداری و اقساط را نیز به‌صورت الکترونیکی پرداخت کنند.

همچنین در این راستا سهم آموزش هم دیده شده و سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای موظف است محصولات استانداردسازی کند و آموزش‌های لازم را به متقاضیان ارائه دهد. در این طرح دسترسی به بازارهای فروش نیز پیش‌بینی شده و قرار است پلتفرم‌های الکترونیکی ویژه‌ای برای عرضه مستقیم محصولات تولیدکنندگان به خریداران سراسر کشور راه‌اندازی شود.

صنعت پر تقاضا با سرمایه اندک

در روزهای پایانی خرداد ۱۴۰۴ نشستی با محوریت «جمع‌بندی برنامه‌های کمی اشتغال دستگاه‌های اجرایی کشور در سال ۱۴۰۴»، با حضور سیدمالک حسینی، معاون توسعه کارآفرینی و اشتغال وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی برگزار شد. این مقام مسئول

طی سه دهه گذشته کاهش یافته است.

حال بر اساس مجموع این شرایط به نظر می‌رسد وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی ایجاد نوعی دگردیسی در این صنعت را در دستور کار داشته و تلاش دارد با حمایت از این گروه صنعتی اشتغال‌زایی را رونق بخشد.

خواب وزارت کار برای صنعت پوشاک

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی طرحی را در دستور کار قرار داده که بر اساس آن ضمن ایجاد و توانمندسازی کسب‌وکارهای خرد و کوچک، مشکل نقدینگی و سرمایه در گردش آنها از طریق اختصاص خط اعتباری ویژه برطرف می‌شود.

احمد میدری، وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی در جزئیات این طرح می‌گوید: «طرح مذکور به منظور حمایت از مشاغل و کسب‌وکارهای خرد و کوچک تدوین شده و در حوزه صنایع دستی و مشاغل خانگی؛ به ویژه رسته پوشاک و گیاهان دارویی و به اجرا درمی‌آید. در همکاری با بانک تجارت و بانک توسعه تعاون، خط اعتباری ویژه‌ای برای تولیدکنندگان کوچک، به ویژه در حوزه پوشاک و کالاهای خرد طراحی شده است. این خط اعتباری در ابتدا ۱۰۰ میلیون تومان است و تا سقف ۵۰۰ میلیون تومان قابل افزایش خواهد بود که به محض استفاده از اعتبار برای خرید مواد اولیه، این اعتبار به طور خودکار شارژ می‌شود و امکان خرید مداوم از تولیدکنندگان داخلی پارچه و مواد اولیه فراهم می‌شود.»

به گفته او «این طرح که رونمایی و ثبت‌نام آن آغاز می‌شود، می‌تواند مشکل نقدینگی واحدهای کوچکی که عمدتاً کمتر از ۱۰ نفر شاغل دارند را به صورت مؤثر حل کند.»

آن‌طور که وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی گفته «از پرداخت این تسهیلات به صورت گردشی است و پس از هر تسویه، اعتبار مجدداً شارژ می‌شود. این طرح با اعتبار اولیه ۱۰۰ میلیون تومان آغاز شده و در صورت

امروزه انواع پوشاک، یکی از پرمصرف‌ترین بازارها را در جهان به خود اختصاص داده و به همین دلیل، بسیاری کشورها که اهداف بلندمدت اقتصادی را در دستور خود کار دارند، با سرمایه‌گذاری مناسب در این بخش، توانسته‌اند بازارهای هدف را تصاحب کرده و به تولیدکنندگان اصلی صنعت پوشاک بدل شوند.

صنعت پوشاک و نساجی صنعتی چندبعدی است که سودآوری و میزان اشتغال‌زایی بالایی دارد. پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۲۵ بازار صنعت پوشاک و نساجی به ۲ هزار میلیارد دلار در سال برسد. در سال‌های گذشته گردش مالی این صنعت در اقتصاد ایران حدود ۱۵ میلیارد دلار تخمین زده شده که شامل تولید داخلی، واردات و قاچاق است.

سطح اشتغال‌زایی صنعت پوشاک نسبت به سایر صنایع در حد قابل توجهی بالاست. در کشورهایی که صنعت نساجی و پوشاک در آنها دارای اهمیت است، عموماً بیکاری کمتر از کشورهای دیگر است. یکی از ویژگی‌های مهم صنعت پوشاک این است که با سرمایه‌گذاری بسیار اندک نسبت به سایر صنایع می‌توان اشتغال‌زایی بسیار بیشتری انجام داد. به عنوان مثال، برای ایجاد هر شغل در صنعت پتروشیمی با قیمت سال جاری باید ۳۰ میلیارد تومان سرمایه‌گذاری انجام شود، در حالی که مقدار سرمایه‌گذاری برای ایجاد هر شغل در صنعت نساجی کمتر از ۱۰۰ میلیون تومان است. همین ویژگی مهم موجب شده تا صنعت پوشاک و نساجی به‌عنوان صنعت فقر‌زدا معرفی شود.

با وجود مزایای مذکور، بازار این صنعت به صورت مساوی در کشورها پخش نشده است. ۷۵ درصد از بازار در کشورهای اتحادیه اروپا، ایالات متحده، چین و ژاپن قرار دارد، در حالی که یک‌سوم جمعیت جهان را دارا هستند. براساس آمار، بازار پوشاک تا سال ۲۰۱۷ تقریباً ۱٫۳ تریلیون دلار اندازه‌گیری شده که بزرگ‌تر از کل اقتصاد ایثالیاست. پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۲۵ این عدد به ۲ تریلیون دلار برسد و مجموعه بازار مصرفی هند و چین از اتحادیه اروپا و آمریکای شمالی پیشی بگیرد.

سهم آسیا از تولید پوشاک جهان

آسیا به بزرگ‌ترین تولیدکننده و عرضه‌کننده محصولات صنایع نساجی و پوشاک برای کشورهای پیشرفته و درحال توسعه جهان تبدیل شده است. انتقال تولید به این بخش از جهان از سال‌های بسیار دور تاکنون ادامه یافته است. در سال ۲۰۰۰ تقریباً ۲۰ درصد از تجارت محصولات نساجی بین کشورهای آسیایی بود، در حالی که پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۲۵ این رقم به ۳۵ درصد برسد. چین با تأمین ۶۵ درصد از این تجارت، بزرگ‌ترین عرضه‌کننده این محصول است که در سال‌های اخیر با افزایش مصرف سرانه پوشاک شهروندانش و افزایش هزینه تولید از ارتقای حجم صادرات امتناع کرده است. این موضوع برای کشورهای درحال توسعه از جمله ایران که در اتحادیه‌های متنوعی عضو است، فرصت مناسبی برای افزایش صادرات فراهم کرده است. با این حال، سهم ایران از این صنعت در زنجیره جهانی به بیش از ۵۰۰ میلیون دلار نمی‌رسد. اواخر سال ۱۴۰۲ مرکز پژوهش‌های مجلس گزارشی تحت عنوان «بررسی عملکرد صنایع نساجی و پوشاک و ارائه راهبردهای تقویت آن در برنامه هفتم توسعه» منتشر کرد که گویای آن بود که به رغم مزیت‌های صنعت نساجی و پوشاک، سهم ارزش افزوده این صنعت از کل ارزش افزوده صنعتی از ۲۵٫۵ درصد به کمتر از ۵ درصد

قاچاق پوشاک؛ چالش بزرگ صنعت نساجی ایران

قاچاق پوشاک یکی از مشکلات جدی و پایدار صنعت نساجی و پوشاک ایران است که سالانه میلیاردها دلار از ظرفیت بازار داخلی را از دسترس تولیدکنندگان می‌گیرد. این پدیده، نه تنها باعث کاهش تقاضا برای محصولات داخلی شده، بلکه زنجیره تولید از نخ و الیاف تا پارچه را هم تحت تأثیر قرار داده است.

در سال‌های گذشته، حتی زمانی که واردات رسمی پوشاک مجاز بود، قاچاق این کالا به دلیل تعرفه‌های بالا رونق داشت و بسیاری از واردکنندگان ترجیح می‌دادند کالا را به صورت غیررسمی وارد کنند. اما با ممنوعیت کامل واردات رسمی در چند سال اخیر، قاچاق گسترده‌تر شده و سهم آن در بازار داخلی افزایش یافته

است. نبود نظارت مؤثر بر مبادی ورودی و فروشگاه‌های سطح شهر شرایط را برای عرضه بی‌رویه پوشاک قاچاق فراهم کرده است.

سید شجاع‌الدین امامی، دبیر انجمن صنایع نساجی ایران، حجم قاچاق پوشاک را تا دو برابر آمار رسمی و حدود سه میلیارد دلار در سال برآورد می‌کند. او تأکید می‌کند که کالاهای بدون برچسب ساخت ایران طبق قانون قاچاق محسوب می‌شوند، اما نظارت کافی برای مقابله با این کالاها در بازار وجود ندارد.

امامی با اشاره به بررسی‌های آماری می‌گوید، در سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ میزان قاچاق پوشاک بین ۵۰۰ میلیون تا یک میلیارد دلار برآورد می‌شد، اما در

حال حاضر به دلیل ممنوعیت واردات رسمی و عدم شفافیت، تخمین دقیق دشوار است. او می‌افزاید نبود اراده قوی برای مقابله با قاچاق در مبادی ورودی و سطح عرضه، سهم تولیدکنندگان داخلی را به شدت کاهش داده است. طبق گفته امامی، اگر بازار پوشاک قاچاق در اختیار تولیدکنندگان داخلی قرار گیرد، نه تنها صنعت پوشاک، بلکه کل زنجیره نساجی از جمله نخ، پارچه و الیاف فعال خواهد شد. او همچنین به فروش گسترده پوشاک خارجی بدون برچسب یا برچسب جعلی در فروشگاه‌های آنلاین و بازارهای فیزیکی اشاره می‌کند و این موضوع را چالشی بزرگ برای صنعت داخلی می‌داند.

با وجود اقداماتی مانند اطلاع‌رسانی درباره قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، امامی معتقد است بدون عزم جدی‌تر در مبادی ورودی و بازار داخلی، بهبود چشمگیر در کوتاه‌مدت قابل انتظار نیست. اجرای دقیق قانون می‌تواند بخشی از بازار قاچاق را به تولید داخلی بازگرداند، اما موفقیت آن نیازمند شفاف‌سازی زنجیره تأمین و حمایت از تولیدکنندگان برای ثبت و درج برچسب‌ها است.

قاچاق پوشاک همچنان بزرگ‌ترین مانع برای توسعه صنعت نساجی ایران باقی مانده و برای بهبود وضعیت، همکاری دستگاه‌های نظارتی، اجرایی و تولیدکنندگان ضروری است.